

Türkiye Endüstrisinin Yeşil Dönüşümü Programı
Yeşil ve Döngüsel Bir Ekonomi Çalışma Grubu Üçüncü Toplantısı
Toplantı Tutanağı
Tarih: 18 Kasım 2021, 16:00-17:30

GÜNDEM:

1. İkinci Toplantı Tutanağı Hakkında Bilgi Paylaşımı ve Yeni Katılımcılarla Tanışma
2. İki Toplantı Arasında AB ve Türkiye Nezdinde Gerçekleşen Gelişmeler Hakkında Bilgilendirme
3. B4G Program Çalışmaları Hakkında Bilgilendirme
4. Katılımcı Kurumların AYM ve Döngüsel Ekonomi Odağındaki Çalışmaları Hakkında Paylaşımları
5. Yeşil ve Döngüsel Bir Ekonomi Çalışma Grubu Çalışma Metodolojisinin Görüşülmesi
6. Önerilerin Alınması ve Kapanış

GÜNDEM MADDELERİNİN GÖRÜŞÜLMESİ:

- 1. İkinci Toplantı Tutanağı Hakkında Bilgi Paylaşımı ve Yeni Katılımcılarla Tanışma**
  - Yeşil ve Döngüsel Ekonomi İkinci Çalışma Grubu'na özel şirket temsilcileri de eklenerek kapsamının genişletildiği duyuruldu. Çalışma Grubu'na ilk kez katılan kurum ve şirket temsilcileri kendilerini tanıttılar.
  - İkinci toplantı tutanağı ile birlikte gönderilen anketin (Uzman Envanter Formu) katılımcılar tarafından doldurulması yönündeki çağrı yinelenildi.
- 2. İki Toplantı Arasında AB ve Türkiye Nezdinde Gerçekleşen Gelişmeler Hakkında Bilgilendirme ve Katılımcıların Görüşleri**
  - Başak Demir, iki çalışma grubu toplantısı arasında gerçekleşen önemli gelişme olan COP26 Zirvesi hakkında özetleyici bilgi sağladı: Glasgow İklim Pakti'nden ve fosil yakıtların iklim krizinin nedeni olarak kayıtlara geçtiğinden bahsedildi. Gelişmiş ülkelerin fon taahhüdü, Yeşil İklim Fon Taahhüdü ve iklim krizi kaynaklı hasarların tazmini için gündeme getirilen fakat reddedilen Kayıp ve Hasarlar Fonu'ndan bahsedilmesinin ardından; Paris İklim Anlaşması kurallarının nasıl uygulanacağı, sera gazı emisyonlarındaki ülke bazlı değişimlerin şeffaf bir şekilde nasıl izlenebileceğini tanımlayan Paris Kural Kitabı'nın (Paris Rulebook) kabul edildiği belirtildi. Yeni kararlar artık beş yılda bir değil, her yıl ulusal katkı beyanlarının sunulması hedeflendiği dile getirildi. Türkiye'nin ise ulusal beyanı ile 2053'te karbon nötr ülke olma hedefini açıkladığı vurgulandı.
  - Yoğun kamuoyu baskısı dile getirildi. COP26 zirvesinde diğer zirvelere kıyasla hem küresel ölçekte hem de Türkiye'de bilincin daha fazla olduğu vurgulandı. Bu bilinci kullanmak, zirvede konuşulanları gündemde tutabilmenin önemli olduğu söylendi.

- Önemli bir dönüşüm için en önemli konulardan birinin finansman sağlanması olduğu, finansmanı yönlendirerek emisyon azaltma/sıfırlama hedeflerine ulaşmanın önemine değinildi. Gelişmekte olan ülkelere fon sağlama yönünde ülkeler arasında anlaşmalar sağlandığı belirtildi.
- Sadece karbon değil, küresel emisyonların %10'nu oluşturan metan gazının azaltılması yönünde de taahhütte bulunulduğu vurgulandı.
- Türkiye dahil ülkelerin verdiği niyet beyanlarını iyileştirmelerinin şart olduğu belirtildi.
- Türkiye'deki karbon ölçüm süreçlerinin AB'nin dinamik mevzuatı ile nasıl uyumlu olacağı konusunun üzerinde durmanın, programa bu konuda bir içerik/modül ya da kontrol listesinin eklenmesinin faydalı olacağı belirtildi.
- Sürdürülebilir finans konusunda bankaların da kriterlerinin oluşturulduğu bir dönemden geçildiği belirtildi. AB Taksonomisinin finansman açısından sürdürülebilirlik kriterlerini tanımlamadaki önemi vurgulandı.
- AB tarafından 9 Aralık'ta açıklanması beklenen tedarik zincirlerinde uyum yasa tasarısı ile şirketlerin tedarik zincirlerindeki hak ihlallerinden sorumlu tutulacağı sürecin takibinin önemi vurgulandı.
- Metan taahhüdü, kömürün kaldırılması, ormansızlaşma ile mücadele üzerine çeşitli koalisyonlar oluştu. Sadece ülkelerin değil bölgeler, şehirler ve şirketlerin de bu iş birliklerin bir parçası olduğu, özellikle yeşil finansman anlamında özel sektörün öne çıktığı belirtildi. Bu durumun özel sektör girişimleri açısından önemli bir eğilim olduğu belirtildi.
- Türkiye'nin üretimini zor koşullarda dahi durdurmamasının Avrupa için Türkiye'nin iyi bir tedarikçi olduğunu kanıtlandığını, Yeşil Mutabakat'ın şirketler tarafından aynı zamanda bir fırsat olarak görüldüğü belirtildi. Şirketlerin, özellikle büyük üreticilerin tedarikçileri olan firmaların dönüşüm için motivasyonlarının yüksek olduğu vurgulandı.

3. **B4G Program Çalışmaları Hakkında Bilgilendirme & Katılımcıların Katkıları**

- Başak Demir, B4G'nin Türkiye Endüstrisinin Yeşil Dönüşümü programı kapsamındaki gelişmeler hakkında bilgi verdi:
  - o İşletmelerin Avrupa Yeşil Mutabakatına uyumu için, kapasite gelişimi bileşeni odağında gerçekleştirilebilecek faaliyetlerin tanımlanması amacıyla çalışmalarını ilerleten B4G, program kapsamında Yeşil ve Döngüsel Ekonomi çalışma grubu yanı sıra Sınırdaki Karbon Düzenlemeleri Mekanizması Çalışma Grubunu aktifleştirdi. Bu grupta enerji yoğun çalışan sektörlerin örgütleri de dahil olmak üzere, 14 çatı kurum ve uzman kuruluş bir araya geliyor.
  - o TUBITAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı TEYDEB ile her ay düzenli olarak gerçekleştirilen toplantılarla yeşil teknolojilerin endüstriyel süreçlere adaptasyonunu nasıl kolaylaştırabileceğimizi belirleme süreci başladı. Ortaya çıkacak model ile TUBITAK'ın olgunlaşmış teknolojilerin sanayiye adaptasyonu ve AR-GE projeleri desteklerini yeşil dönüşümü hızlandıracak nitelikte yapılandırmak hedefleniyor.

- Çok sayıda ve farklı ölçeklerdeki işletmelerin karbon ayak izi ölçümünü kolay ve pratik bir şekilde yapabilmek amacıyla iş birliği geliştirilen New Unicorn adlı girişim, bir dijital veri toplama ve analiz aracı geliştirdi. Program kapsamında çok sayıda işletme ve ürünün karbon oranlarını ölçüp ulusal çapta bir mevcut durum değerlendirmesi yapılması hedefleniyor.
- Küresel bir ekonomi politikaları araştırma ağı olan J-PAL'ın bir araştırma projesini yürüten Bilkent Üniversitesi öğretim görevlisi Banu Demir Pakel ile yeni bir iş birliği geliştirildi. Bu kapsamda, AB'nin sınırda karbon düzenlemeleri odağında bir pilot proje tasarlama sürecine girildi. Hem enerji hem de malzeme yoğun sektörlerden belirlenecek örneklem grupta yer alacak işletmelere yönelik sunulacak teknik ve finansal desteklerle, bu işletmeler ve tedarik zincirlerinin yeşil dönüşüm sürecinin izlenmesi; bu pilot uygulama sonrasında program için bir model tasarım gerçekleştirilmesi ve politika önermeleri sunulması hedefleniyor. Bu kapsamda EBRD ve İş Bankası gibi finans kurumları ile de iş birlikleri geliştirme yönünde görüşmeler gerçekleştiriliyor. Teknik uzmanlık sağlama hedefi ile Sanayi ve Teknoloji veya Ticaret Bakanlıkları ile de iş birlikleri yapılabileceği öngörülüyor.
- Dr. Banu Demir Pakel (Bilkent Üniversitesi Öğretim Görevlisi), proje hakkında sunum yaptı:
  - Proje ile amaçlananlar: Türk ihracatçılarının üretim faaliyetleri sonucu oluşan karbon emisyonlarının mevcut değerlendirmesini yapmak; karbon emisyonunu azaltmaya yönelik programlar tasarlamak; ihracatçıları, AB'nin karbon yayan üretim süreçlerine sahip mallara gümrük tarifeleri koyacak olan sınırda karbon düzenlemesi mekanizmasına hazırlamak; sanayi üretiminin ürün kompozisyonunu daha az karbon yoğun (yeşil teknoloji) ve yüksek katma değerli mallara kaydırmak.
  - Pilot çalışma kapsamında yapılacaklar: Karbon düzenlemelerinden etkilenen SKDM ve DE öncelikli sektörlerindeki firmaları, SKDM'nin kendileri için doğurabileceği olası olumsuz etkiler ve bu olumsuz etkileri azaltıcı önlemler konusunda bilgilendirmek; yeşil dönüşüm için ihtiyaç duyabilecekleri ucuz finansmana (örn. EBRD kredileri) erişim konusunda rehberlik etmek.
  - Sektör temsilcilerinin projenin ve proje kapsamında sunumda yer alan firma anketinin firmalara ulaşmasında yardımcı olmasının çok faydalı olacağı belirtildi.
  - Bu proje kapsamında firmaların eline geçecek kazanımların ve fırsatların netleştirilmesinin önemi vurgulandı, bu sayede firmaların katılımlarının artırılacağı önerildi.
  - Karbon ölçüm araçlarının özellikle KOBİ'ler için daha kullanılabilir, erişilebilir hale getirilmesinin önemi üzerinde duruldu.
  - Projenin ölçeklendirilmesi konusunda kamu ile iş birliğinin önemine değinildi.
- AB, özellikle çelik sektöründe gümrük birliği ve Serbest Ticaret Anlaşması çerçevesinde vergileri kaldırdığı; AB'nin CBAM konusundaki düzenlemelerinin hukuki belirsizliğe sahip olduğu ve bu belirsizliğin giderilmesinin önemli edildiği söylendi. Ayrıca, kapsam 1, 2, 3 emisyonlarına göre Türkiye'nin avantajlılık durumunun değiştiği belirtildi.

- TÇÜD, endüstriyel simbiyoz projelerini desteklediğini belirtti. Enerji Bakanlığı koordinasyonunda ve Dünya Bankası'nın desteklediği atık ısının potansiyelinin değerlendirilmesi projesi ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yürüttüğü endüstriyel su kaynaklarının kullanılmasına dair projeleri hakkında bilgi verdi.
  - AB mevzuatına uyumlu bir ETS (Emisyon Ticaret Sistemi) uygulanıyorsa Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'ndan çok fazla etkilenilmeyeceği belirtildi. Çevre Bakanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre altyapı çalışmalarının neredeyse sonlandırıldığı, 1 yıl içinde ETS'nin uygulamaya başlayacağı iletildi.
- 4. Yeşil ve Döngüsel Bir Ekonomi Çalışma Grubu Çalışma Metodolojisinin Görüşülmesi & Katılımcıların Görüşleri**
- Grup katılımcılarına yollanan kurum ve kişi görev tanımına ilişkin anketle (Uzman Envanter Forumu) ilgili geri dönüşler rica edildi.
  - Bir icra kurulu oluşturma yönündeki çalışmaları hızlandırmanın ve ihtiyaç duyulan saha çalışmalarını önümüzdeki yılın ilk çeyreğinde tanımlamanın hedeflendiği belirtildi. İcra kurulunun görev gücü niteliğinde çalışıp bir eş başkana sahip olacağı belirtildi. İcra kurulunda yer almak isteyen / katılması önerilen katılımcıların Başak Demir ile (basak.demir@undp.org) iletişime geçmesi ya da anketi doldurulması gerektiği iletildi.
  - Çalışma grubu toplantılarının 2 ayda bir yapılacağı, çalışma grubu toplantılarının gündemi oluşturulurken çalışma grubu katılımcılarının fikirlerinin alınacağı belirtildi. Çalışma gruplarının metodolojisine dair belgenin, toplantı tutanağı ile birlikte katılımcılarla paylaşılacağı belirtildi.
  - J-PAL anketinin doldurulması konusunda çalışma grubu üyelerinin yönlendirilmesi ihtiyacı iletildi.

EK-1 : Toplantı Katılımcıları

Banu Demir (Bilkent Üniversitesi)
Başak Demir (B4G)
Başak Helen Taşkan (TAV)
Berna Aşiroğlu (DCUBE)
Can Akıncılar (İş Bankası)
Emre Metin (USB Certification)
Gülcan Uysalol (Assan Alüminyum)
Gülhan Özdemir (ADASO)
Güneş Aksoy (B4G)
İdil Dilan Ögüt (AKİB)
İpek İşbitiren (MEYED)
Konca Çalkıvık (SKD Türkiye)
Mediha Erdovan (AKİB)
Merve Güngör (ADASO)
Merve Birdal Griessl (B4G)
Mukaddes Ersoy (TAV)

Noyan Ergül (SKD Türkiye)
Özge Yüzbaşıoğlu (İş Bankası)
Seda Karamanođlu (J-PAL)
Serpil Çimen (TÇÜD)
Simay Kardeş (B4G)
Şeyda Dađdeviren Hill (SKD Türkiye)
Şükrü Ünlütürk (B4G)
Tuđba Ađaçayak (Arçelik)
Umay Yılmaz (OMÜD)
Veysel Kalaycıoğlu (AKİB)
Zeynep Sanıgök (TÜSİAD-TÜRKNONFED)